

Geliş Tarihi: 28/05/2022

Kabul Tarihi: 09/06/2022

FİNANS SEKTÖRÜNDE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMCILAR VE GARANTİ BBVA ÖRNEĞİ

Bektaş OĞUZ*

ÖZET

Tasarruf sahipleri, farklı ülkelerde, sermaye transferleri ve sermaye hareketleri ile hissedar olarak veya ortak olarak ya da yeni bir girişim ile yabancı yatırımcı olmaktadır. Yabancı sermayedarların faaliyetleri, faaliyetlerine başlamalarındaki etken sebepler ve yabancı sermayedarların bir ülkeye sermaye hareketini etkileyen önemli unsurlar bulunmaktadır. Tarihsel açıdan yabancı yatırımcıların önemli gördükleri konular ve karar sürecini etkileyen faktörler değişkendir. Yabancı sermaye yatırımcılarının Türk bankacılık sistemi hakkında görüşleri ve Türk bankacılık sisteminin yabancı yatırımcılara hizmet verme ve yatırımcıları çekme konularında geçtiği aşamalar tarihsel olarak sıralanmıştır. Bu süreçte en önemli katkı Basel-I ve Basel-II standartlarına uyum süreci ve Avrupa Birliği üyelik sürecinde yapılan reform ve uygulamalardır.

Yabancı yatırımcıların ülkemizdeki faaliyet gösteren bankalara ortak olma yolu ile sermayedar olmasına örnek verilebilecek Garanti Bankası A.Ş.'nin ortak olma sürecinde yaşadığı tecrübeler ve yatırımcı BBVA'nın ülkemizde bankacılık faaliyetlerine yönelmesi kronolojik olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Yatırımcı, GarantiBBVA, Bankacılık, Tasarruf

FOREIGN DIRECT INVESTORS IN THE FINANCE SECTOR AND GUARANTEE BBVA EXAMPLE

ABSTRACT

Savers become foreign investors in different countries by capital transfers and capital movements, as a shareholder or as a partner or with a new venture. There are important factors affecting the activities of foreign investors, the effective reasons for starting their activities and the capital movement of foreign investors to a country. Historically, the issues that foreign investors consider important and the factors affecting the decision process are variable. The opinions of foreign capital investors on the Turkish banking system and the stages of the Turkish banking system in providing services to foreign investors and attracting investors are listed historically. The most important contribution in this process is the process of harmonization with Basel-I and Basel-II standards and the reforms and practices made in the European Union membership process.

The experiences of Garanti Bankası A.Ş., which can be given as an example for foreign investors to become shareholders by becoming partners with banks operating in our country, and the investor BBVA's orientation to banking activities in our country are examined in chronology.

Keywords: Foreign Investor, GarantiBBVA, Banking, Savings

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Finans ve Bankacılık bölümü, bektasoguz@hotmail.com ORCID: 0000-0003-3021-2306

GİRİŞ

İnsanlığın yaşama, hayatta kalma istekleri, gelecek planları ve bitmek bilmeyen arzuları üzerine kurulu bir ekonomik düzen içerisinde, ihtiyaçları olsun olmasın hep hak sahibi olmak ve daha fazlası için çalışmak başlıca görevleri olmuştur.

Dünya üzerinde ekonomik faaliyetlerin önem kazanması, ticaretin yalnızca kendi bulunduğu ülke ve topluluk içerisinde sınırlı kalmayacağını fark edilmesi ile gelişmişlik seviyelerine, zamana ve teknolojiye ayak uyduran her topluluk kazanç elde etmiştir.

Kazançlarını ticaretle sağlayan sermaye sahipleri, elde ettikleri kazançları daha fazla getiri amacıyla farklı ülkelerde, diğer bir ifadeyle farklı ticaret merkezlerinde ya da pazarlarda değerlendirmek istemişlerdir. Ticaret sahalarının genişlemesi ile birlikte yatırım yapılması gereken başlıca konular arasında, ticaretin başlıca kaynağı olan, finansmanın kaynağı olan, bankacılıktır.

Ülkemizde ise, Cumhuriyet öncesi döneme dayanan bankacılık 1800'li yıllarda başlamış ve günümüz halini almıştır. Yabancı sermaye hareketlerini ülkemizde en cazip kılan sektörler arasında yer alan bankacılık, günümüzde de teknoloji ve altyapısı ile önemli bir sermaye çekme kabiliyetine sahip olmuştur.

Sermaye hareketleri ile birlikte gelen yönetim tecrübesi ve teknolojik transferlerde göz önüne alındığında bankacılık sektörünün yalın bir sermaye hareketinden ziyade yatırım yapılan sektörde çeşitliliği de artırdığı bilinmektedir.

Türkiye'de, Merkez Bankası verileri incelendiğinde 1990'lı yıllarda ülkenin refah düzeyi ve gelişmişlik seviyesine göre başta finans sektörü olmak üzere hizmet sektörü ve teknoloji ön plana çıkmakta iken 2000'li yıllardan sonra finans sektörü önemli pay edinmeye başlamıştır. 2000 yılı vergi rekortmeni sıralamasında ilk 10 sıralamasında 5 adet finans kuruluşu bulunmakta iken diğerleri enerji, iletişim ve hammadde üzerine kurulu şirketler oluşturmaktadır. 2019 yılı sıralamasında ise ilk 6 sırayı finans kuruluşları almaktadır. Daha sonra ise enerji sektörü diğer 4 sırayı almaktadır.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yabancı yatırımcıların kimler ve hangi özelliklere sahip oldukları, ülkemizi tercih etme sebepleri incelenecektir. Yabancı yatırımcıların ülkemizdeki bankaları tercih etmelerindeki sebepler ve Garanti Bankasının satın alma süreci konuları işlenecektir.

FİNANS SEKTÖRÜNDE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMCILAR

Dünya üzerinde gelişmekte olan ülkelerin, gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşabilmek için başta istihdam ve tasarrufların değerlendirilmesi adına yatırım yapması gerekmektedir. Sermaye yatırımı ve birikimin az olduğu gelişmekte olan ülkeler, kendi ülkesi getirisinden daha fazla kazanç elde etmek isteyen yabancı yatırımcıları ülkelerine davet etmektedirler. Yabancı yatırımcılar sermaye hareketleri ile ya da krediler ile gelişmekte olan ülkeye kaymaktadır. Bu ülke halkı ise yabancı yatırımcıyı istihdam alanı ve halka açık ise yatırım aracı olarak görmektedirler.

Bu bölümde anlaşılması gereken, tarihsel süreç içerisinde yabancı yatırımcının özellikleri incelenecektir.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Elde edilen tüm bilgilere göre, 'yabancı' kelimesi bir ülkenin mevcut sınırları içinde olmayan anlamında kullanılmaktadır. Doğrudan kelimesi ise sermaye getirisi yanı sıra bilgi ve tecrübelerini de o ülkeye transfer ettiği anlamını taşımaktadır. Bu anlam bütünlüğü içerisinde 'doğrudan yabancı sermaye yatırımı', 'dolaysız yatırım', 'uluslararası doğrudan yatırım' gibi kavramlar aynı anlamı ifade etmektedir (Karluk, 2002; 472).

Bu bölüm içerisinde doğrudan yabancı yatırımların, portföy yatırımları arasındaki farkları, yabancı yatırımcının ne demek olduğunu, doğrudan yabancı yatırımın türleri, yabancı yatırımcıları etkileyen faktörler ve ülkemizdeki doğrudan yabancı yatırımcıların tarihsel gelişimleri üzerinde durulacaktır.

Doğrudan Yabancı Yatırımların Tanımı

Doğrudan yabancı yatırımcıyı en sade şekli ile, gerçek ya da tüzel kişilerin buldukları ülke dışında başka bir ülkede varlık edinimi olarak tanımlayabiliriz (Vaughan, 1995; 383). Yabancı ülkelerde fiziki varlıkların edinilmesi de doğrudan yabancı yatırımlar olarak değerlendirilebilir (Wang, 1992;3).

IMF'nin (Uluslararası Para Fonu) ödemeler dengesi el kitabında doğrudan yabancı yatırımlar tanımı için; yatırımcının bulunduğu ve kendi ülkesi olarak bilinen ülke dışında faaliyetine devam eden bir işletme bünyesine aktif ve etkin söz sahibi olması ve devamlı kazanç ya da menfaat elde etmesi amacıyla yapılan yatırımdır (IMF, 1993; 86-87).

Kendi ülkesi dışında yatırım yapan bir yatırımcının kontrol ve yönetim konularında zorluk çekeceğini varsayarak, IMF yabancı yatırımcı statüsünün %10 ve daha fazla hisseye sahip olması gerektiğini varsaymaktadır (Shatz, 2001, 5).

17.06.2003 tarihinde resmî gazetede yayınlanan 4875 sayılı ‘Yabancı Sermaye Kanunu’ doğrudan yabancı yatırımcıyı tanımlamaktadır (Resmî Gazete, 2003.). Kanuna göre doğrudan yabancı yatırım, yabancı yatırımcının getirmiş olduğu;

* ‘Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, takası yapılan devlet tahvili ve nakit sermaye dışında kalan ticari işletmelerin menkul kıymet, sınai ve fikri mülkiyet, makine teçhizat hakları ile,

* Ülke içinde kazanılan, tekrar yatırım yapmak amacıyla elde edilen kazançlar ve her çeşit gelirler ve paraya dönüştürülebilen yatırımların hakları, yeraltı zenginliklerinin işlenmesi ve incelenmesi hakları için, ticari işletme ya da şubeleşme, borsalar dışında kalan pay hakkı edinme ve borsalarda %10 pay hakkı ile oy hakkı yoluyla mevcut bir ticari işletmeye ortak olması...’ şeklinde açıklamaktadır.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) ise; portföy yatırımları dışında, bir ya da birden fazla yatırımcının tamamına veya yerli firma sahipleriyle ortak yatırımlara, doğrudan yabancı yatırımlar olarak adlandırmaktadır (DPT, 2000,1).

Doğrudan Yabancı Yatırımların Türleri

Doğrudan Yabancı Yatırımların türleri altı farklı başlık altında incelenebilmektedir.

***Yeni Bir Tesis Kurma ve Şube Açma:** Doğrudan yabancı yatırımlar arasında en önemli başlık olarak karşımıza çıkan yeni bir tesis kurma ve şube açma; hizmet alımı, ham madde alımı, sabit varlık alımı yanı sıra, yabancı yatırım yapılan ülkede işgücü üretimi içinde yatırım yapılabilir. İşgücü üretimi ülkeye pozitif üretim kapasitesi oluşturmaktadır.

Yatırımcı yeni bir tesis kurma ya da şube açma yöntemi ile bir ülke ile yeni tanıştığında kurulan şirketin tamamı kendinin olabilir, bütün yetki ve sorumluluk kendisinde olabilir. Bu süreç içerisinde tanımadığı ve yeterli bilgiye sahip olmadığı pazarda zorlanacağı ve katlanması gereken maliyetler arasında iletişim maliyeti önemli yer tutmaktadır.

*** Birleşme ve Satın Almalar:** Yabancı yatırımcı yatırım yapmak istediği ülkede yeni bir şirket kurmaktan ziyade mevcut bir firmayı satın alabilir veyahut ortaklık yolu ile birleşme seçeneğini seçebilir. Birleşmenin amacı, üretim maliyetinin kısılması, yeni pazarların elde edilmesi, teknoloji ve gelişim konularında yeni kazanımlar edinilmesi, vergi avantajlarının oluşması ve birleşme yapılacak ülkenin patent ve isim haklarından kaynaklanan haklardır.

Bir işletme diğer bir işletmeyi aktif ve pasifi ile devir almasına satın alma denir. Satın alınan firmanın kişiliği ortadan kalkar. Peşin satın alma olacağı gibi vadeli işlem ve türev araçlar ile de satış yapılabilir (Çelik, 1999; 3).

***Uluslararası ortak girişimler:** Birden fazla uluslararası ticari faaliyette bulunan işletmelerin belirli bir süre, belirli bir iş, belirli sermaye konularında anlaşarak ticari kazanç elde etmek için kurulan ticari oluşumlardır (Aydın, 12). Bu tanıma göre oluşturulan şirket iradesinin tamamı yabancı yatırımcının kontrolünde olmayabilir.

Bu girişimler; ortak olan firmaların farklı özelliklerinin birbirlerini tamamlaması amacıyla kurulmuş olabilir. Teknoloji, yönetim ve pazarda oluşan rekabete karşı direnme amaçlarına yönelik oluşturulmuş olabilir (Buckley ve Casson, 1996; 854). Ortak girişimin avantajları arasında risk ve maliyetlerin bölüştürülmesi, yetenek ve kapasitelerin artırılması, mevcut ülkenin kısıtlamalarına yönelik atılmış farklı kazanç yöntemi oluşturma olarak bahsedilebilir. Dezavantajları ise; Kültür farklılıkları, karar alınmasında gecikmeler ve ülke içerisindeki milliyetçilik duygularının ön plana çıkmasıyla oluşabilecek risklerdir.

***Lisans Anlaşmaları:** Ticari kuruluşun elinde bulunan hakların, uluslararası yatırımcılara anlaşmak suretiyle belirli bir ücrete tabi olacak şekilde kullanılmasını ifade etmektedir. Bu tür girişimler sermaye hareketi gerektirmediği için ticari risk konusunda oldukça düşüktür (Alkin, 1981; 30).

Ağırlıklı olarak teknoloji üzerine yapılan lisans anlaşmaları, bakıldığında doğrudan yatırımlar alanında uzun vadeli yabancı yatırımlar için ilgili ülkeye giriş aşaması olarak değerlendirilebilir. Yabancı yatırımlar yerine ihracat öncesi hazırlık olarak nitelendirmek de söz konusu olabilir.

***Özelleştirme:** Devlete ait olan bir işletme ya da varlığın kuruluş aşamasından sonra dava verimli ve daha rekabetçi olabilmesi için yönetim faaliyetlerinin daha düzenli yürütülebilmesi için, işletme haklarının devredilmesi ya da satılması yolu ile, Yerli ve yabancı girişimlere hak ve menfaat sağlaması yöntemidir. Yabancı yatırımcıların özelleştirmeye sıcak bakmasının sebeplerini sıralamak gerekirse; (Cömert, 1998; 14) Küresel ağ kurma gereksinimi, özelleştirilen varlığın sermaye ihtiyacının büyük montanlı olması, devletlerin özelleştirmeleri düşük maliyetli oluşturması, devletlerin bu tür işletmeleri devretmek için yabancı yatırımcılara yönelik daha çok istekli olması ve yabancı yatırımcılardan teknoloji ve yüksek yönetim becerilerinin aktarılması yönünde tavır sergilemesidir.

Yabancı şirketler, özelleştirmeden beklentileri en çok pazarın büyümeye elverişli olduğu marka ve isim haklarını ele geçirmeyi hedeflemektedirler (Oğuz, 2004; 71).

Doğrudan yabancı yatırımlar konusunda ülkemize yapılan yatırımların %15 i özelleştirmeler içeriğinde yapılmıştır (ISO, 2002; 19).

***Montaj Sanayi:** Doğrudan yabancı yatırımlar türleri arasındaki son maddemiz olan montaj sanayi ana firması ülkemiz olmayan bir işletmenin basit parçalarının farklı ülkelerde imal edilmesi ve parçaların birleştirilmesi suretiyle nihai ürün oluşturulması amacıyla kurulan işletmelerdir. Bu işletmelerin temel amacı henüz gelişmişlik seviyesi düşük olan ülkede işgücü maliyetinin düşük olması suretiyle tasarruf elde etmek amaçlanmaktadır.

Bu şekilde gelişmekte olan ülkelere teknoloji transferi yapılmakta ve endüstri oluşumunda, başlangıç olarak bilinmektedir (Seyidoğlu, 675).

Doğrudan Yabancı Yatırımcıyı Etkileyen Faktörler

Doğrudan yabancı yatırımcıların ülkeye girişine etki eden önemli gelişmeler bulunmaktadır. Başlıca siyasi ve politik faktörler, sosyal ve kültürel faktörler, ekonomik faktörler (ödemeler dengesi, büyüme oranı, GSYİH, Döviz kurları) bulunmaktadır. En Büyük etken ise pazarın büyüklüğü seçilebilir (Bozkurt ve Dursun, 2006; 40).

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD)'nın Dünya Yatırım Raporu'na göre doğrudan yabancı yatırımcıyı etkileyen faktörler belirli bir düzenlemeyle şekillenmiştir.

Tablo.1: Doğrudan Yabancı Yatırımların Faktörleri

Faktör Grupları	Ev Sahibi Ülkelerdeki Belirleyiciler	
I – Politik Faktörler	<ul style="list-style-type: none">• Politik sosyal ve ekonomik istikrar• İşbirliklerin anlaşma şartları• Piyasanın işleyişine ilişkin politikalar• Özelleştirme politikası• Vergi politikası• Ticaret Politikası• Uluslararası anlaşmalar.	
II. Yatırım Ortamına İlişkin Faktörler	<ul style="list-style-type: none">• Yatırımlar hakkında imaj yaratılması ve yatırımcılara pazarlama faaliyetleri• Yatırım sonrası hizmetler• Yatırım teşvikleri• Sosyal hayat• Politik maliyetler (bürokratik etkinlik, rüşvet vb.)	
III. Ekonomik Faktörler	Yatırım Stratejileri	Faktörler
	Pazara Yönelme	<ul style="list-style-type: none">• Kişi başı milli gelir.• Tüketici tercihleri• Piyasanın yapısı• Piyasanın büyümesi• Piyasaya giriş imkanları.
	Kaynağa Yönelme	<ul style="list-style-type: none">• AR-GE• Hammadde• Vasıflı işgücü• Vasıfsız işgücü• Diğer yaratılmış markalar.• Altyapı (havalimanı, liman, telekomünikasyon)
	Etkinliğe Yönelme	<ul style="list-style-type: none">• Kaynakların maliyeti• İşgücü verimliliği• İletişim ve ara mallar maliyeti• Bölgesel entegrasyonel aşmasına üyelik, ölçek ekonomisi

Kaynak: UNCTAD, World Investment Report 1998, Trends and Determinants, United Nations, New York and Geneva, 1998, s. 91

Türkiye de ise doğrudan yabancı yatırımcıları etkileyen faktörler, Uluslararası yatırımcılar derneği (YASED) ve Türk sanayicileri ve iş insanları derneği (TUSİAD) katkılarıyla 2004 yılında hazırlanan rapora göre doğrudan yabancı yatırımcıları etkileyen faktörler sıralanmıştır. Bu faktörler yedi farklı başlık altında toplanmıştır.

Bunlar; Genel makroekonomik durum, siyasi çevre ve kamu yönetimi, işgücü, enerji, vergiler, ulaşım-altyapı ve AR-GE dir.

Doğrudan yabancı yatırımcıları etkileyen faktörleri daha ayrıntılı incelemek gerekirse, üç başlık üzerinde durmak gerekir. Bunlar; politik faktörler, ekonomik faktörler ve yatırım ortamına ilişkin faktörlerdir.

Politik faktörler; ülkemizde veya dünyada yabancı yatırımcıları, buldukları ülkeye doğrudan yabancı yatırımcılar olarak çekebilmenin önemi üzerine durulmakta ve o ülkenin cazip hale getirilmesi için çeşitli politikalar düzenlenmekte ve izlenmektedir. Gelişmekte olan ülkeler (GOÜ) yabancı yatırımcıya sermaye talebi olması sebebi ile daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Doğrudan yabancı yatırımcıların sermaye hareketlerini ülkesine katkı sağlar hale getirebilmesi için ekonomik ve hukuk alanlarında gerekli düzenlemeler gereklidir (Çankaya, 2004; 95).

Yabancı yatırımcılar, kendi ülkelerindeki yasal hükümler ve bu çerçevede dışında yatırım yapılmayı planladıkları ülke hukuk ve diğer politik özelliklerini de yakından takip etmektedirler. Öncelikli olarak, sermaye hareketleri, vergilendirme konularında daha hassas davranmaktadırlar (Tekin,1988; 231).

Yabancı yatırımcıların farklı bir ülkeye sermaye getirmesi, ya da yatırımlarını kaydırması yapmadan önce, o ülkenin ekonomisinde devletin pay oranı önemli yer tutmaktadır. Devletin payı yüksek ise yatırımcı için olumsuzluk ifade etmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde özelleştirme ne kadar büyük ise yabancı yatırımcılar için olumlu özellik taşımaktadır. Başlıca sebebi rekabet pazarının oluşmasıdır (Çankaya, 2004; 97).

Ekonomik faktörler; uluslararası yatırımcıların yatırım planları arasında önem verdiği en büyük faktörler ekonomik faktörlerdir. Bu faktörler, piyasanın ne kadar büyük olduğunu, çalışan maliyetlerini, ticari zorlukları, büyüme rakamlarını, ne kadar dışa dönük bir ticari ortam olduğunu, döviz kurunun etkisi ve yatırım yapılması planlanan ülke içerisindeki vergi avantajlarının önemini açıklar.

Piyasanın büyüklüğü, ülkeye yatırım yapmak için önemli göstergedir. Piyasa ne kadar büyükse o ülkeye ihracat yapmak yerine sermaye hareketi ile yatırım yapmak daha kazançlı olacaktır. Piyasanın büyüklüğünden ziyade tüketicilerin alım gücü de önemlidir. Yabancı yatırımcıların üzerinde durduğu önemli unsurlardır. Örneğin üretim yapılan ülke içerisinde yaşana halkın kazanç ve ürünleri alım gücü önem kazanmaktadır. Alım gücü düşük olduğunda yabancı yatırımcı için yatırım yapılabilir olmasından uzaklaşan bir ülke olmaktadır (Özalp, 1998; 180).

Doğrudan yabancı yatırımcılar için, diğer bir önemli faktör ise işgücü maliyetidir. İşgücü maliyeti ne kadar düşük olursa o kadar yatırım yapılabilir olduğu varsayılmaktadır. Ancak işgücü maliyeti ürünlerin verimi ve kalitesi konusunda da önemli fikirleri vermektedir. İşgücü maliyetinin düşük olması, verimin az olduğu pazar ve ülkelerde doğru sonuçlar verdiği bilinmektedir (Kotler ve Jatusripitak ve Maesincee, 2000; 55).

Yabancı yatırımcı için aranan en büyük özellikler arasında rekoltesi yüksek ürünler ya da verimliliği ve kalitesi yüksek işçilik olması ile birlikte düşük işgücü maliyetidir.

Bir ülkenin dış ticaret hacminin, gayri safi milli hasıla oranı o ülkenin dışa açıklık oranını vermektedir. Yatırımcılar ticaret yapılan sektörlere ağırlık verdiği varsayıldığında dışa açıklık ne kadar yüksek ise o kadar doğrudan yabancı yatırım çekebilmektedir (Kazgan, 1998; 116).

Döviz kurunun yatırım yapılmak istenen ülkede para biriminin ABD doları karşından değer kazanması ile negatif bir ilişki içerisinde. Kısaca açıklamak gerekirse ulusal para birimi olmasına karşın yatırım yapılacak ülke parası değer kazandığında maliyetler de artacağı için yatırımların daha çok gelişmekte olan ülkelere ve döviz kuru açığı yüksek olan ülkelere kayacağı bilinmektedir.

Vergi avantajı, doğrudan yabancı yatırımcılar için ana etki olmamakla birlikte diğer faktörler ile birlikte kullanıldığında özelliğini güçlendirici etki yaratmaktadır.

Yabancı yatırımcılar için yatırım yapılması için önemli faktörler arasında yatırım yapılacak ülkenin şeffaflık özelliğine sahip olması gerektiğidir. Yolsuzluk ve rüşvet gibi yasal olmayan kazançlar yatırımcılar için olumsuz etki yaratmakta ve maliyet hesabı yapılamayan ve öngörü eksikliği oluşan bir durumdur. Diğer ekonomik faktörlerin olumlu olması durumunda şeffaflık ilkesi olumlu etki yaratacaktır.

Türkiye'deki Doğrudan Yabancı Yatırımcıların Tarihsel Gelişimi

Cumhuriyet öncesi döneme baktığımızda, Osmanlı Devleti siyasi ve askeri gücünü kaybetmesi ile birlikte başta dost diye tanımladığı ülkelere ve yabancı yatırımcılara kapitülasyonlar ile çeşitli haklar tanımış. Bu haklar siyasal ve hukuki

üstünlüklerden oluşmaktadır. Verilen bu hakları fazlası ile kullanan yabancı devletler Osmanlı devletini sömürülen bir ülke konumuna getirmiştir (Bayraktar, 2003; 46).

Osmanlı devletinin vermiş olduğu imtiyazlar sayesinde yabancılar ülkemizde istedikleri gibi ticaret yapacaklar, Osmanlı devleti ise ithalat da %5 ihracat da ise %12 vergi uygulamasına geçecektir. Bu uygulamalar sayesinde yabancı yatırımcı Osmanlı devleti içerisinde imalat sektöründen ziyade, tekel haline gelmiş hizmet sektörünü barındıran faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bunlar demiryolu, iletişim, elektrik şirketleri gibi.

Cumhuriyetin ilan edilmesinden önce 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi'nde yabancı yatırımcılara görüşlerini aktaran Mustafa Kemal Atatürk, ekonomik kalkınma ve siyasi otorite görüşünü bildirmiştir. Siyasi otoritede aksaklıklar ve yıpranma olmaması koşuluyla yabancı yatırımcıları uyaran bir politika izleneceğini iletmiştir (Emil,2003; 110).

1950'li yıllara kadar daha geniş çaplı ve daha geniş içerikli yabancı sermaye ile ilgili çalışma ve düzenlemelerden bahsedilmemektedir. Mevzuatta herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Yabancı yatırımcılar ile ilgili düzenlemeler sırasıyla 1925 yılında 1447 sayılı; Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları Kanunu. Bu kanun ile serbest şekilde dolaşan yabancı hisse senetlerini kontrol altına alınması için düzenlenmiştir. 1930 yılında 1567 sayılı Türk Parasını Koruma Kanunu, bu kanun ile birlikte döviz ve yabancı sermaye hareketlerini incelemek ve denetlemek amacı ile yürürlüğe girmiştir. Bu kanun aslında yabancı sermayenin Türkiye'ye girmesine engel olmuştur. 1947 yılında ise Bakanlar Kurulu'nun13 sayılı kararı ile yabancı yatırımcının ülkeye girişi şekli ve amacı ve transferi düzenlemeler altına alınmıştır.

1950 yılında yürürlüğe yeni bir kanun girmiştir. 5583 sayılı hazinece özel teşebbüslere kefalet edilmesine ve döviz taahhüdünde bulunmasına dair kanundur. Yabancı yatırımcının sermayesine transfer garantisi verilmesi ile birlikte Türk yatırımcıların yurtdışından borçlanması ve borçların faizleri i yurtdışına çıkarma garantisidir (Emil, 2003; 110).

1951 yılında, 5821 sayılı kanun ile Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ile, yabancı sermayeli şirketlerin karının %10 ülke dışına transfer imkânı getirilmiştir.

1954 yılında 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunun amacı diğer çıkarılan kanunların yetersiz kalması ve bazı sermaye hareketlerinin serbest bırakılmasının yetersiz kalması ve serbest bir yatırım yapılmasının önüne engeller çıkması sebebi ile daha kapsamlı bir düzenleme yapılmıştır. Bu kanun ile birlikte doğrudan yabancı yatırımcılar her sektörde istenildiği gibi yatırım yapabilecektir. Bu kanun ile birlikte sermaye kavramı da değişmiş ve yabancı yatırımcıların ülkemize getirdiği sermayenin sadece döviz ve nakit sermayeler dışında, patent, makine, lisans gibi kavramları da içinde barındırmaktadır (T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, 2001; 2).

Bu kanun ile birlikte yurtdışına transfer serbest bırakılmıştır. Tüm karlar, faiz ödemeleri, şirketin satılması sonrası elde edilen gelir. Temettü ve diğer tüm gelirlerin yurtdışına çıkarılması serbest hale gelmiştir. Geniş kapsamlı olmasından kaynaklı 2003 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

Türkiye 1963 yılından itibaren Beşer yıllık kalkınma planları oluşturmaya başlamıştır. Bu planlar içerisinde il beş yıl için sermaye ithal yöntemi uygulanmaya başlanmıştır. İkinci beş yıllık kalkınma planında ise ağırlıklı olarak teknoloji transferi konularına ağırlık verilmiştir. Ayrıca teknik bilgi ve beceri gerektirmeyen turizm konularında ve ihracata yönelik sanayi yan dallarında sermaye hareketlerine önem verilmiştir (Uras, 1979).

Türkiye'de yabancı sermaye yatırımları emsal ülkeler ile karşılaştırıldığında oldukça düşük seviyede kaldığı gözlemlenmektedir. 1954 yılında çıkarılan kanunda büyük ölçüde imtiyazlar verilmesine rağmen 1980 yılına kadar beklentileri karşılayamamıştır. Beklentilerin yeterli seviyede olmaması yasal düzenlemelerin yabancı yatırımcıyı ülkeye çekmesi için tek başına yeterli olmadığını göstermektedir (Karluk,1983; 104).

1980'li yıllardan sonra 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, yabancı yatırımcıların ülke içerisindeki yatırımlarını ne şekilde oluşturması gerektirdiği konusunda düzenlemeler yapmıştır. Yabancı yatırımcıların işlemlerinde hızlı hareket ve taleplere yeterince uygun cevaplar verilebilmesi için başta sanayi ve maliye bakanlıkları olmak üzere teknoloji bakanlığı da Devlet Planlama Teşkilatı'na bağlı Yabancı Sermaye Dairesi kurulmuştur (Karluk, 1983;104) .

1994 yılında ise yabancı yatırımcılara yeni bir yasa çıkartılmıştır. Bu yasanın ismi Yap- İşlet-Devret Yasasıdır. Bu yasanın özelliği ise devletin ya da kamunun görevleri arasında olan altyapı, ulaşım, kanalizasyon ve içme suyu gibi hizmetlerin yabancı yatırımcılara açılmasıdır (Yavan, 2006; 35).

1995 yılında Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesi'nde yapılan değişiklikler ile birlikte bazı değişikliklere gidilmiştir. Bu değişikliklerin önemli olanları aşağıdaki gibidir; (DPT, 2000; 8)

- *Türk yatırımcılar ile yabancı yatırımcılar aynı haklara sahip olacaktır.
- *Yabancı yatırımcıların ortaklık hisselerinde zorunlu kısıtlamalar bulunmayacaktır.
- *Yabancı yatırımcıların sermaye hareketleri dahilinde ülkeye getirilen yabancı paralar, Türk lirasına çevrilmeden yabancı para hesaplarında incelenecektir.
- *Yabancı personel istihdamı konusu serbestleştirilmiştir.

*Kâr payı istenildiği zaman ve şekilde yurtdışına çıkarılması mümkün kılınmıştır.

1994 yılında ülkemizde ekonomik kriz ve 1997-1999 yılları arasında Güney Doğu Asya ve Rusya da meydana gelen ekonomik krizlerin etkisi ile ülkemize yabancı yatırımcıların daha az sayı ve işlem hacminde oluşmasına sebep gösterilmektedir. Avrupa Birliği ile Gümrük Anlaşması imzalanmış, bu sayede yüksek tutarda yabancı yatırımcı için izin alınmış olmasına karşın yeterli seviye yatırım yapılamamıştır. Beklentiler karşılanmamıştır. 1994 yılında ABD'nin 'Yükselen 10 Büyük Pazar' stratejisi içerisinde Türkiye'nin de gösterilmesine karşın yapılan yabancı sermaye girişi ve yatırım tutarı beklentilere cevap verememiştir (DPT, 2006).

2000 yılında Avrupa Birliği aday ülke statüsü almayı hak eden Türkiye yabancı yatırımcılar ve yatırımlar konusunda 1 milyar dolar üzerinde kazanç elde etmiştir. 2001 yılında da olumlu havanın etkisiyle yabancı yatırım rakamları katlanarak devam etmiştir. Yabancı Sermaye Geliştirme Müdürlüğü'nün OECD'nin yabancı sermaye şartlarına uygun olarak, yabancı yatırımcıların yurtiçindeki firmalara sağladığı kısa ve orta vadeli kredilerin de yabancı yatırım olarak nitelendirmesi ile ilk defa yabancı yatırımlar bu denli yükselmiştir (Emil, 2003; 116).

2003 yılında 4875 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte, yabancı yatırımcı tanımı uluslararası standartlara göre güncellenmiştir. Bu kanun ile birlikte 6224 sayılı 1954 tarihli kanun kaldırılmıştır. İlgili kanun artık isteklere cevap verememekteydi. Bu kanun ile birlikte, şirket kurmak ya da şube açmak için izin alma ve onay alma işlemleri ortadan kaldırılmış olup bilgi vermekle yükümlü olacakları en belirgin özelliğidir. Ayrıca yabancı sermayedarların 50 bin Amerikan doları getirmesi zorunluluğu da kaldırılmıştır.

Bu kanunun kabulü ile Avrupa Birliği ile müzakere tarihi alınması yolu açılmıştır. Bu gelişmeler Türkiye'ye doğrudan yabancı yatırımcı gelmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu dönemde özelleştirmelerinde etkisi büyüktür. 2005 yılından sonra ödemeler dengesine özelleştirmelerin etkisi büyük katkı sağlamıştır. Türkiye için en büyük örnek Türk Telekom'un özelleştirilmesi olarak gösterilmektedir.

2001 krizinden sonra doğrudan yabancı yatırımların, gelişmekte olan ülkelere kaymasından kaynaklı Türkiye büyük ölçüde pay almaya başlamıştır. 2009 ve 2010 yıllarında ekonomik kriz etkisiyle yabancı yatırımcıların büyük ölçüde azalış göstermesine karşın 2011 yılında itibaren yeniden yükseliş grafiğine başlamıştır.

Yukarıdaki tüm bilgilere dikkate aldığımızda, doğrudan yabancı yatırımların ülkemizde yeni iş kurma, altyapı yatırımları ve gayrimenkul alımlarına yönelik yatırımları tercih ettiğini, bu süreç içerisinde siyasi ve kamu düzeninin sağlanmasını ve hukuki çerçevenin önemi yabancı yatırımcıların tercih sebepleri arasında olduğu anlaşılmaktadır.

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YABANCI YATIRIMCILAR

2001 ekonomik krizi sonrası Türkiye'nin AB ile görüşmelerin başlaması 2001 sonrası siyasi istikrarın oluşması ile birlikte yabancı yatırımcıların teşvik ortamının oluşması ile birlikte finans sektöründe faizlerin yüksek seyretmesinden kaynaklı bu sektör cazip yatırım ortamı oluşmasına fırsat vermiştir. Reel faizin yüksek olması uluslararası bankaların ülkemizde yatırım faaliyetlerinde bulunması süreci başlamıştır.

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YABANCI BANKALAR

Türk bankacılık sektöründeki yabancı bankaların ülkemizdeki faaliyetlerine başlaması ile birlikte halen devam eden ticaret döngülerinin incelenmesi ve Türkiye içerisinde faaliyet göstermelerinin başlıca sebepleri incelenmiştir.

Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankacılığın Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde yabancı sermayeli bankaların etkisi Osmanlı Devleti dönemine dayanmaktadır. İlk Bankacılık 1847 yılında Galata Bankerlerince kurulan İstanbul Bankası (Bank-ı Dersaadet-Banque de Constantinople)'dir (Yıldırım,2016).

1848 yılında Fransa'da meydana gelen ayaklanma ile birlikte Osmanlı Devleti içinde ekonomik olarak daralma söz konusu olmuştur. İstanbul Bankasının sağlamış olduğu kredilerin geri ödenmemesi sebebiyle 1852 yılların sonlarına doğru banka kapanmıştır (Başar ve Coşkun, 2006; .24).

1856 yılında İngiliz sermayeli Osmanlı Bankası kurulmuş ancak 1860 yılında henüz faaliyetine başlayamadan kapanmıştır. 1963 yılında ise Fransız sermayesinin desteğiyle Osmanlı Bankası yeniden faaliyete başlamıştır. Her ne kadar banka İstanbul'da yerleşik olsa da yönetim kademesi Fransa ve İngiltere'de bulunmaktadır (Anonim, 1983).

Kurulan bu bankanın özelliği, devlet gelirlerini toplaması ve devletin harcamalarını bu banka aracılığı ile yapmış olmasıdır. Bu banka aracılığı ile Osmanlı Devleti para basmıştır. Her ne kadar ilk banka İstanbul Bankası gibi görünse de Osmanlı Devleti

içerisinde bankacılık faaliyetlerinin tam anlamıyla başlamasına aracılık eden banka Osmanlı Bankasıdır (Yüzgün, 1982; 12). Osmanlı Devleti'nin hazine işlemlerini yapmaya yetkili tek bankadır. Banknot para basma yetkisi bulunan tek banka olarak Osmanlı Devleti döneminde isminden bahsettirmektedir. Bu bankaya verilen tüm imtiyazlar, 1930 yılına kadar devam etmiş bu tarihte tüm imtiyazlarını kaybetmiştir (Başar ve Coşkun, 2006; .24).

Cumhuriyetin ilanından sonra Osmanlı Bankası ile imzalanan 1924 ve 1925 tarihli sözleşmeler dahilinde para basma ve hazine yetkileri elinden alınmış yabancı sermayeli bir banka formuna dönüştürülmüş ve ülkedeki yabancı sermayeli firma statüsünde haklara sahip olduğu vurgulanmıştır.

Türk bankacılık sektöründe yerli sermaye yapısı ile kurulan ilk banka ise tarım kredi kooperatiflerinin II. Meşrutiyetin ilanı sonrası Ziraat Bankasına dönüştürülmesi ile devam etmektedir. (Kepenek ve Yentürk, 2000; 21) Ulusal sermaye ile kurulan bankaların birçoğu yabancı yatırımcıların kurmuş olduğu bankalar ile rekabete giremedikleri için batmış ya da kapatmak zorunda kalmıştır. Bu dönemde bankacılığın ne kadar önemli olduğu anlaşılmış ve bankacılık faaliyetlerini devam ettirilebilmesi için devlet teşvikinin olması gerekliliği üzerinde durulmuştur. (Coşkun, 2012; 4) Cumhuriyetin ilanı sonrası, Osmanlı Devleti'nde faaliyet gösteren bankaların birçoğu faaliyetine devam etmiş ancak yeni yabancı sermayeli banka kuruluşu ve faaliyete başlayan banka sayısı sınırlı kalmıştır. Yerli yatırımcı ve yabancı yatırımcının kurmuş olduğu çok sayıda banka ve bankacılık faaliyetleri 1929 yılında Dünya Ekonomik Krizi'nde faaliyetine son vermek zorunda kalmıştır. 1980 yılında Finansal serbestleşme konularında yapılan değişiklikler sonrasında yabancı sermayeli bankalarda artışlar olmuştur. 1929 yılından 1980 yılında kadar yabancı sermayeli bankaların sayısında sürekli azalışlar meydana gelmiştir. 1929 yılı Dünya Ekonomik Krizi ile başlayıp 1980 yılına kadar geçen süre içerisinde yabancı sermayeli kurulan tek banka Arap-Türk Bankasıdır. 1977 yılında kurulmuştur.

1980 yılında Finansal serbestleşme fikirleri ön plana çıkmıştır. Türkiye, dünya ekonomik krizinden etkilenmiş ve ithalat yapan bir ekonomiden çok ihracat yapan bir ekonomik model oluşturulma çabaları başlatılmıştır. Serbest piyasa modeline geçilerek arz ve talebin kesiştiği noktada fiyatın oluşması sağlanmıştır.

1980-1990 yıllarında ise yabancı sermayeli bankaların ülke içerisine girişleri serbest bırakılmıştır. Bu şekilde finansal sistemin güçlenmesi ve rekabetin artarak verimliliğin yükselmesi hedeflenmektedir.

Yabancı sermayeli bankaların ülkemize girişleri 1980'li yıllarda 4 adet ile başlayarak 2000 yılına kadar bu rakam 23 adet olarak izlenmektedir.

2000 ve 2001 yıllarında finansal krizle, mali yapısı bozuk ve güçsüz olan bankalar faaliyetlerini sürdüremez hale gelmişlerdir. 2001 yılı mayıs ayında 'Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı' kapsamında uluslararası standartlarda bankacılık hedeflenmiştir (TBB, 2001).

Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı kapsamında bankaların riskleri yönetilebilir değerlere ulaştığında uluslararası standartlara uygun hale getirilmiş şeffaf yapılar sayesinde, bankacılık aktifleri ve karlılıkları yükselen yerli bankalar yabancı yatırımcıların dikkatini çekmiştir. Avrupa Birliği'ne aday sürecinin başlaması ile birlikte yabancı yatırımcı için cazip yatırım olma özelliği taşımaya başlamıştır. 2001 yılında HSBC bankasının Demirbank'ı alması ile birlikte yabancı yatırımcıların Türk Bankaları satın alması süreci hız kazanmıştır.

Yıllar itibariyle ulusal banka ve toplam bankalardaki sayılarda azalma olmuştur. Güncel tarihli banka sayıları ise; Kamu Sermayeli banka sayısı 3 adet, özel sermayeli banka sayısı 9, Türkiye'de kurulmuş yabancı sermayeli banka sayısı 16'dır. Türkiye'de açılan yabancı sermayeli banka sayısı 5'dir. Özel ve yabancı olmak üzere iki farklı kalkınma ve yatırım bankası toplamı 11'dir.

Yabancı Bankaların Türkiye'ye Gelme Nedenleri

Yabancı bankalar ülkemizi seçme sebeplerini birçok konudan ele alabiliriz. Başlıca önemli olanları arasında, ülkeye girişteki mevzuat kolaylığıdır.1980'li yıllara kadar Türkiye'de banka kurmak zorlu bir süreçte iken 1980 yılından sonra Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesi ile birlikte yabancı sermayeli bankaların şube açma yetki ve izinleri verilmiştir. Yabancı sermayeli bankanın Türkiye'den beklentileri, Osmanlı Devleti zamanında ve sonrasındaki Cumhuriyet döneminde iç kaynakların yetersiz kalması ve ülkenin Bankacılık faaliyetlerine ihtiyaç duyması, maliyetler ve karlılık konularında doygunluğa ulaşmış olan bir Avrupa'nın, yabancı yatırımcılara yeni açılmış bir piyasada kar elde etme iştahını oldukça artırmaktadır. Ayrıca yabancı sermayeli bankaların kendi ülkelerindeki müşterilerinin Türkiye'de yatırım yapması ile birlikte pazarda müşteri kaybetmek yerin o pazara kendilerinin de girmesini istemesi bir diğer etkenler arasındadır. Bu özelliklerin Türkiye Bankacılık sisteminde oluşmasından kaynaklı yabancı sermayeli bankalar Türk Bankacılık sektörüne girmiştir. (Erken, 1986; 96)

Ülkemize gelen uluslararası bankaların çoğunluğu perakende bankacılık konusuna önceliklerini yansıtmaktadırlar. Bunun sebebi ise karlılık seviyesinin yüksek olması ve riskin daha yönetilebilir durumda kalmasından kaynaklıdır.

Ayrıca 2000 li yılların başında Türk ekonomisindeki enflasyonun tek hanelere inmesi ve yüksek büyüme hedeflerinin oluşması siyasi istikrarın oluşması yabancı bankalar için olumlu hava oluşturmuştur. Ayrıca yüksek faiz getirisi sebebi yabancı sermayeli bankaların ülkemizi tercih etme nedenleri arasındadır.

Yabancı Bankaların Türk Bankacılık Sektörü Hakkındaki Düşünceleri

Bankaların satın alma sonrası bankacılık sektörüne olumlu ve olumsuz katkılarını en iyi şekilde tanımlayacak olursak; (Erdönmez, 2004;22-23)

Ürün hizmet gamında artış, maliyet düşürücü sebepler öncelik arz etmektedir. Ülke ekonomisine katkı sağlanması amacıyla yeni ek kredi kaynağındaki artışlar gözlemlenmektedir. Farklı risk yönetim şekilleri ile daha sağlıklı bilanço yapısı oluşturulabilmektedir. Olası kriz sonrası sermaye hareketlerinin girişi sebebiyle daha hızlı toparlanma görülmektedir.

Olumsuz yönleri dikkate alındığında ise; yerli bankaların maliyet artışları en belirgin özelliştir. Artan risk iştahı sebebi ile yerli bankaların risk algısının, kontrol edilmesinde güçlüklerin çıkmasına sebep verebilir. Teknolojik yatırımların yerli bankalara nazaran daha kaliteli olması sebebi ile yerli bankalar geri kalmış seviyede gözlemlenebilmektedir.

GARANTİ BBVA SATINALMA SÜRECİ

Garanti Bankası A.Ş. ile Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A. arasında 2011 yılında başlayan ve 2019 yılında Garanti BBVA marka ismi ile faaliyetine devam eden Garanti Bankası A.Ş.'nin satın alma süreci aşağıda açıklanacaktır.

GARANTİ BANKASI İLE BBVA BİRLEŞMESİ

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria S.A., Türkiye’ de faaliyet gösteren Doğu Grubu bünyesindeki Garanti Bankası A.Ş hisselerini ve General Electric’te bulunan Garanti Bankası A.Ş hisselerini satın alarak ortak olmuştur. 2011 yılında başlayan ortaklık serüveni sırasıyla 2015 yılında %14,89, 2017 yılında %9,95 lik alımlar ile toplam %49,85 lik bir paya sahip olduğunu göstermektedir. GarantiBBVA marka ismini ise 2019 yılında aktif olarak kullanıma başlamıştır. Yurtdışı piyasalarda da işlem gören GarantiBBVA hisselerinin Türkiye borsalarında, Borsa İstanbul’da Halka açık olma payı ise %50 dir.

Garanti Bankası Tarihçesi

Garanti Bankası, 103 adet sermayedarın birleşmesi ile savaştan yorgun olarak çıkan Türkiye Cumhuriyeti’nde, yatırım yapmak istedikleri birikimlerini kazançlı bir sektörde değerlendirmek istemeleri ile başlamıştır. Bu yatırımcılar ya da başka bir deyişle esnaf, bir payın değeri 100 TL olan 25.000 adet hissenin sermaye oluşumu ile Garanti bankasını kurmuştur. Firmanın kuruluş sermayesi ise 2,5 milyon liradır. İlk şube açma girişimi ise yine şirketin kuruluş şehri olan Ankara’da gerçekleşmiştir. Ticaret şehri ve öngörülü yatırımcıların tercihleri arasında Bankanın merkezinin İstanbul olmasına karar verilmiştir. 1946 yılından başlayarak, 22 adet banka şubesi sayısına ulaşan garanti bankası 7 yıllık süre geçmesiyle oluşmuştur.

Koç Holding ve Sabancı Holding’in Garanti Bankası hisselerini elinde bulundurması ile bankanın önemli söz sahibi hissedarları olmuşlardır. Türkiye’de yatırımların yavaş seyretmesi ve henüz yatırımcılar için cazip bir yatırım olmaması sebebi ile hisse senetleri yurtiçinde el değiştirmekte idi. 1980’li yıllarda Banka Hisseleri Doğu Grubu Bünyesine girmiştir.

Bu değişim ile birlikte Doğu Grubu Banka hisselerinin tamamını kendi bünyesine katmak için 1983 yılını beklemek zorunda kalmıştır. 1980 li yıllardan sonra yapılan ekonomik açılımlar ve liberalleşme adımları sonrasında 1990 yılında halka arz olan bir şirket unvanını kazandı. Bu sayede yurtdışı hisse satışı yapan ilk hisse arzı gerçekleştiren ilk Türk firması unvanını aldı.

Osmanlı Bankasının satışı sürecinde 1996 yılında bankayı bünyesine kattı. Teknoloji ve işlemlerin daha hızlı ve güvenilir süreçten geçmesi için yatırım planlarını geleceğe ve dijital çağa ayak uydurabilmek ve bu dijital çağ sürecinde geride kalmamak için hızlı aksiyon sürecine girmiştir. 1997 yılı itibarı ile online hizmet verme konusunda ilk Türk bankası unvanına da sahip olmuştur. Rakiplerine baktığında çok ileride ve sektörün öncülüğünü yaptığı banka konumuna yerleşmiştir.

Müşterilerin ihtiyaçlarına yeterli hızda ve yeterli doğruluk payı ile işlem sürelerinin kısılması ve gerek online hizmet gerekse alternatif dağıtım kanalları vasıtasıyla satış sonrası hizmetler konusunda başarısını 2000’li yılların başında ispatlamıştır. Müşteriyi anlama ve doğru çözümler üretme konusunda gelişim alanı seçilmiştir.

Müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kredi kartı ürününü; Bonus Kredi Kartı ve Türkiye'nin Çeşitli Havayolu Şirketleri ile anlaşma yolu ile uçuş mili kazandıran Shop&Miles kredi kartının pazarını oluşturmaya başladı. Bonus markası ile bankalar arası kart merkezi kurulmasına öncülük etti.

Osmanlı Bankası'nın satışı sonrasında Garanti bankası bünyesine katılan Osmanlı bankasının tüm hakları garanti bankasına geçmiştir. General Electric ile anlaşılan Doğu Grubu 2005 yılında ortak olmuştur.

Güncel şube sayıları ise 2019 yılı faaliyet raporu içerisindeki bilgilere dayanarak, 904 adet yurtiçi banka şubesi, 7 adet Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ve 8 adet yurtdışı şubesi olmak üzere 919 adet banka şubesinden oluşmaktadır. Yine 2019 yılsonu verilerine göre 18 binden fazla personel çalışmakta olup yaklaşık 18 milyon adet müşterisi bulunmaktadır. (URL 4)

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria Tarihçesi

BBVA, 1857'de kurulmuş, 30'dan fazla ülkede faaliyet gösteren, müşteri odaklı bir küresel **finansal hizmetler grubudur**. Grup, İspanya pazarında güçlü bir lider konuma sahiptir, Meksika'daki en büyük finans kuruluşudur, Güney Amerika ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Sunbelt Bölgesi'nde lider franchise'lara sahip ve aynı zamanda Türkiye'nin BBVA Garanti'sinin lider hissedarı olmuştur.

1909'da Caja Postal bir kamu hukuku tüzel kişiliği olarak kuruldu ve 1916'da tasarruf hesabı cüzdanı basmaya ve yönetmeye başlamıştır.

Bankacılar ve sanayicilerden oluşan bir konsorsiyum, 1920 yılında, uzun vadeli krediler vererek sanayinin kurulmasını ve sağlamlaştırılmasını teşvik etmek amacıyla Banco de Crédito Industrial'ı (BCI) kurdu. Banco de Bilbao ve Banco de Vizcaya bu konsorsiyumun bir parçası oldu.

1923'te Ulusal Tarım Kredi Servisi kuruldu. Tarım Bakanlığı'na bağlı olarak, ortaklarının ortak ve çeşitli sorumluluğu altında tarım ve hayvancılık derneklerine kredi vermiştir.

1960'ların ekonomik gelişimi sırasında, Banco de Bilbao genişledi, diğer bankaları satın aldı ve bir finans grubu oluşturmaya başlamıştır. Bu arada Banco de Vizcaya, modern, evrensel bir banka ve önemli bir finans grubu olarak büyümeye ve yerleşmeye devam etmiştir. Ofis açma konusunda daha esnek kurallar, ticari ağını genişletmesine izin vermiştir.

1980'lerde Banco de Bilbao stratejisini, o zamanlar teknolojik gelişmelerden, deregülasyondan, menkul kıymetleştirmeden ve ulusal ve uluslararası piyasalar arasındaki etkileşimden doğan finansal işletmeye erişmesine izin verecek bir boyuta ulaşmaya dayandırdı. Banco de Vizcaya, ekonomik krizden etkilenen bankaların kurtarılmasına katkıda bulundu ve satın almalar yoluyla güçlü bir büyüme politikası geliştirerek büyük bir bankacılık grubu oluşturmaya yol açtı. En önemli operasyonu 1984 yılında Banca Catalana'yı satın alması olmuştur.

Bu arada, resmi kredi kuruluşları pazar operasyonları ile işlerini genişletmeye devam ediyor. 1982 yılında BEX, ihracat kredisi münhasırlığını kaybetti, işini evrensel bankacılığa yönlendirdi ve bir finans grubu oluşturdu. Bu süreçte Banco de Alicante'yi (1983) satın aldı. 1988'de Banco de Bilbao ve Banco de Vizcaya, BBV'yi oluşturmak için bir birleşmeyi kabul etmiştir.

Corporación Bancaria de España, 1991 yılında bir banka statüsünde devlete ait bir işletme ve kredi kurumu olarak kurulmuştur. Tarihi bir federe bankacılık modeliyle başladı, ancak 1988'de Corporación Bancaria de España (şimdi halka arz yoluyla özelleştirildi), BEX (BCI ile birleştirildi), BHE ve Caja Postal, Argentaria markası altında tek bir bankada birleşmiştir

BBV ve Argentaria, yeni bankayı (BBVA) oluşturarak değer katmaya devam etmek amacıyla 19 Ekim 1999'da birleştiklerini duyurdular. Güçlü ödeme gücü, büyük bir mali yapı, iş ve risklerin geniş coğrafi çeşitliliği ve sonuç olarak karını büyütme potansiyeli ile önemli bir boyuta sahip olmuştur. (URL-5)

Garanti ve BBVA Birleşme Süreci

Garanti BBVA 2019 Entegre Faaliyet Raporu bilgilerine göre BBVA, 2015 yılından sonra Garanti Bankasının elinde bulundurduğu hisse oranı %39,9 dur. Bu oranla sahip olması ile birlikte, Garanti Bankası'nın BBVA Grubu altında faaliyet göstermesi şeklinde tanımlanması gerektiği bildirilmiştir.

Doğuş holding'e ait olan hisse senetlerinden %6,29 oranı ile, General Electric şirketine ait olan %18,6 oranındaki hisseleri satın alarak bankanın toplam hisse payı üzerinde %24,89 oranında sahipliği 2011 yılında edinmiştir. Bununla birlikte Garanti Bankası yönetim ve faaliyetinde yetki edinmiştir. Bu sahiplik ile toplamda 1.045.388 TL nominal değere sahip hisse portföyü oluşturmuştur.

Doğuş Grubu'nun BBVA grubuna hisse satışı 2011 yılında da devam etmiş bulunmaktadır. %25,01 paya sahip olması için gereken 5.032 TL değerli hisse senedini BBVA'ya satmış ve Garanti Bankası hisselerinde söz sahibi olma yolunda önemli bir yol kat edilmiştir.

2014 yılında Garanti Bankası hisselerinin büyük bölümünü satın almak fikri ile çıkılan yolda %14,89 oranında hisse payını satın almak üzere, Doğu Grubu ile varılan anlaşma sonucunda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmiş ve 2015 yılı içerisinde satış ve devir işlemleri tamamlanmıştır. BBVA'nın hisse payı ilk defa Doğu Grubu hisse payının üzerine çıkmıştır. Bununla birlikte, Garanti Bankası BBVA'da ki paylarının çoğunluk kazanmasıyla birlikte BDDK kuralları gereği, Özel mevduat bankası statüsünden çıkarılarak Yabancı Mevduat Bankası statüsü kazanmıştır.

2017 yılında ise, Banka'nın %9,95 sermayesine oranla 417.900 TL değerle hisse alım işlemi tamamlanmak üzere anlaşmaya varılmıştır. Anlaşma kural ve yükümlülükleri yerine getirilmesi sonucunda hisselerin BBVA bünyesine katılması sağlanmıştır. 2017 yılında devir işlemlerinin de tamamlanmasıyla BBVA'nın Garanti bankası bünyesindeki ortaklık pay oranı %49,85 olarak güncellenmiş olmuştur.

2020 yılı itibariyle %49,85 hisse payına sahip olan BBVA'nın güncel bilgilerine bakıldığında Türkiye ve dünyanın çeşitli ülkelerinde aktif olarak hizmet verdiğini görmekteyiz. Türkiye içerisinde 904 adet şubesi bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 'nde yedi, Malta' da bir adet ve Duesseldorf'ta ve Şangay'da temsilciliği bulunmaktadır. Personel konusunda yetmiş ve yeterli seviyede işlem hacmini ve hizmeti sağlayabilecek kapasitede 18 binden fazla personeli bulunmaktadır. (Garanti BBVA 2019 Entegre Faaliyet Raporu)

Garanti BBVA Gözünden Türk bankacılık Sektörü ve Garanti BBVA'nın yeri

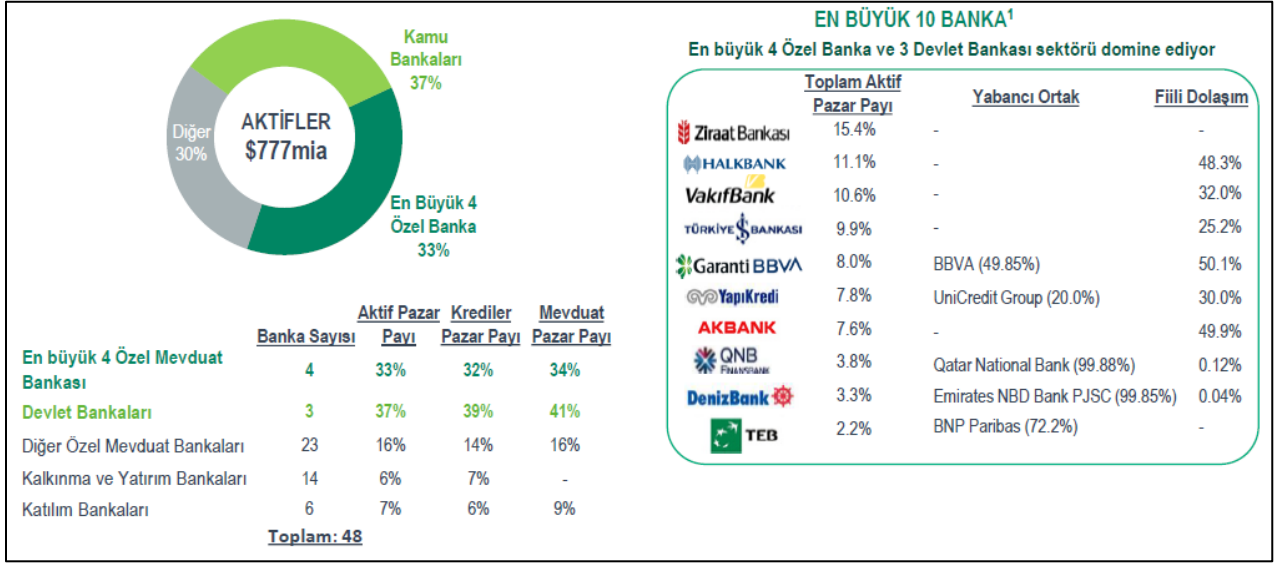
Türkiye'nin jeopolitik konumu ve güçlü bir bölgesel yapısı olması sebebi ile içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler arasında büyük avantajları vardır. Bunların en başında nüfus yapısı ve dinamik görüntüsüdür. Gelişmiş ülkelerin nüfus yapısına bakıldığında yaş ortalamaları çoğunda 40 yaş seviyesinde iken önümüzdeki 10 yıl içerisinde Türkiye'nin yaş ortalaması 32 seviyelerine gelecektir. Bu veriler TÜİK rakamlarından edinilen bilgiler ışığında edinilmiş olup, genç nüfusun iş gücü istihdam ve ekonomik yapıda henüz düşük seviyelerde olduğu bilinmektedir. Kadın çalışanların da Türkiye ekonomisine katkısı henüz yeterli seviyede olmaması, Türkiye için çok büyük bir pazar konumundadır. Bu pazarda önemli etkenlerin başında dijital çağ başlaması ve potansiyel büyümenin genç nüfus üzerindeki modernleşme ve gelişime açık olması sebepleridir. Genç nüfusun diğer gelişmiş ülkelerdeki yaşlı nüfusa oranla adapte olma sorunu çekmediği bilinmektedir. Bankacılık sektörünün en önemli denetleyicisi konumunda Bankacılık denetleme ve düzenleme kurumu bulunmaktadır. Bankacılık sistemini yöneten diğer bir kurum ise T.C Merkez bankasıdır. Türkiye de halen faal olarak çalışmakta olan banka bilgilerine bakıldığında 51 adet banka bulunmaktadır. Bankaları sınıflandırdığımızda ise 3 adet kamu bankası, 13 adet kalkınma ve yatırım bankaları, 29 adet ise özel bankalardır. Özel ticari bankalarda denilmektedir. Toplam 6 adet de katılım bankası bulunmaktadır. Kamu bankaları, toplam aktif ve mevduatların %70 den fazlasını yönetmektedir. 51 adet bankanın olması ilerleyen dönem ve yıllarda birleşme, satın alma ve ortaklık için zemin hazırlamaktadır.

Yine nüfus verilerine bakarak, genç nüfusun yüksek sayılarda olması ve ortalama yaşın aşağılarda seyretmesi ve bu genç nüfusun yaklaşık %60 civarında bankacılık faaliyetlerini kullanması yatırımcılar için Türkiye'yi cazip olma özelliği kazanan bir ülke konumuna getirmektedir. Nüfus ve bankacılık faaliyetleri karşılaştırıldığında Türkiye'nin büyümesi gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler nezdinde oldukça yukarıdadır. 2018 yılı içerisindeki ekonomik dalgalanmalar neticesinde beklenen performansı gösteremeyen bir Türk ekonomisi izlenmiştir. 2019 yılındaki Faiz artışlarından kaynaklı büyümedeki hız istenilen seviyelere ulaşamamıştır. Büyümenin göstergeleri arasında Tüketici endeksleri dikkat çekmektedir.

GarantiBBVA'nın da içinde bulunduğu bankacılık sektörü 1980'li yıllardan sonra sağlam zeminde üzerinde kurulu bir yapı üzerine oturtulmaya çalışılmaktadır. Basel I ve Basel II standartları sonrası güçlenen sermaye yapısı şeffaflık ilkeleri ile gelişmişliğin yükselmesi ile birlikte bankacılık sektörü Basel III için de uyumlu hale getirilmiştir. Yine 2018 yılındaki ekonomik dalgalanmalar ile birlikte döviz kuruda hareketlilikler göstermiştir ancak Türk bankacılık sisteminin güçlü yapısı ile sermaye rasyoları da güçlenmiştir. Türk Bankacılık sektörünü diğer gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin sektörlerinden ayıran en büyük özellik, sermaye yapılarının özellikleridir. Türk bankacılık sisteminde sermaye yapısı, ödenmiş sermaye, yasal yedekler ve karlardan oluşmasıdır.

Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların yakından incelendiği ve yatırımcılarını zor durumda bırakmayacak şekilde BDDK tarafından takip edildiği ve yakından izlendiği bilinmektedir. Yatırımcıların nakit ihtiyaçları göz önüne alınarak likidite karşılama oranları ülkemizde oldukça yüksektir. Türk bankacılık sektöründe bankaların aktiflerinin büyük bir kısmını mudilerin mevduatlarından karşılanmaktadır. Ortalama mevduat vadeleri ise 32 gün ile 75 gün arasındadır. Ortalama vadelerin kısa olmasının en büyük nedeni ise enflasyon ve yüksek faizin dalgalı ve yüksek seyretmesidir.

GarantiBBVA'nın gözünden bankacılık sistemini veriler ışığında aşağıdaki şekilde derlenmiştir. Bankacılık sektörü içerisindeki özel ve kamu bankalarının ayrımı, mevduat dağılımları gibi ayrıntılı veriler işlenmiştir. (Garanti BBVA 2019 Entegre Faaliyet Raporu)

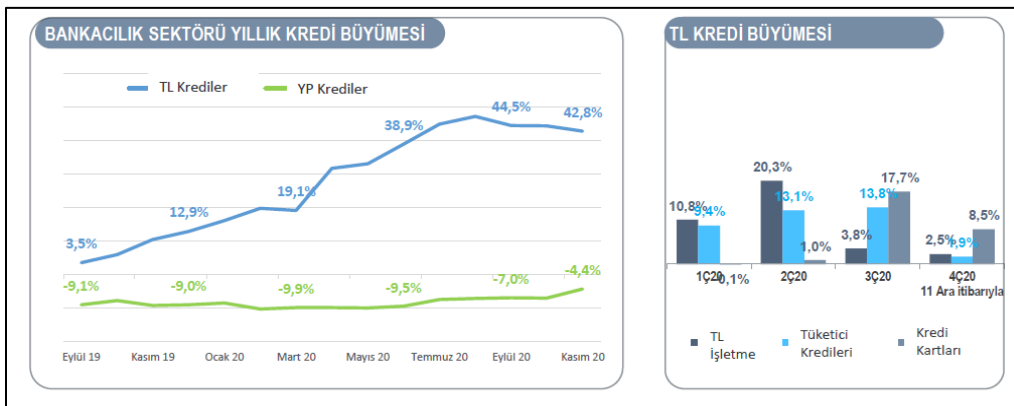
Şekil 1- Türk Bankacılık Sektörü I

Kaynak : URL-1,

Şekil 2- Türk Bankacılık Sektörü II

Kaynak :URL-2,

Şekil 3- Türk Bankacılık Sektörü III

Kaynak : URL-3

SONUÇ

Türkiye'nin kalkınması için yurtiçi kaynakların yetersizliği açıkça görülmektedir. İthalatın ön plana çıktığı Gelişmekte Olan Ülke konumundaki Türkiye, cari açık ve ödemeler dengesini koruyabilmesi için borçlanması ya da doğrudan yabancı yatırımcılara ihtiyaç duymaktadır.

Borçlanma yolu ile ihtiyaçlarını gidermeye ve gerekli sermayenin bu şekilde çözüme kavuşması sağlıklı görünmediği için öncelikli olarak doğrudan yabancı yatırımcının Türkiye'ye çekilmesi gerekmektedir. Doğrudan yabancı yatırımcı sadece sermayesi ile değil, bilgi, beceri, teknoloji ve yönetim kabiliyetlerini de getirmektedir.

Doğrudan yabancı yatırımcılar, bir ülkede şirket kuruluşu, ortaklık, şube açılışı gibi farklı özelliklerde giriş yapabilmektedirler. Yabancı yatırımcıların ülke içerisinde yatırım yapmasının başlıca nedenleri hammadde tedariki, ucuz iş gücü maliyeti, yeni pazar bulma, kendi ülkesinin ya da sermaye yatırımı yapacağı ülkenin kotasyon uygulamalarının önüne geçme gibi özelliklerdir.

Ülkemizde, doğrudan yabancı yatırımcıların Osmanlı döneminden günümüze kadar değişiklik göstermiştir. İlk başlarda altyapı, ulaşım, iletişim, bankacılık ve sigortacılık gibi alanlarda yoğunluk göstermişlerdir.

Cumhuriyet dönemi ile birlikte 1980'li yıllara kadar ülkemizde yabancı yatırımcı bulunmamaktadır. 1980 yılında alınan Ekonomik İstikrar Kararları ile daha liberal bir ekonomiye yönelmek ve dışa açık bir ülke olma yolunda ilk adımları ile yabancı sermayenin ülkemize girişlerinin başlaması sağlanmıştır.

2003 yılında çıkarılan Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ile Avrupa Birliği üyelik aşamalarının da başlaması ile ülkemize yabancı yatırımlarda ciddi artışlar olmuştur.

Ülkemize yapılan doğrudan yabancı yatırımlar önceki yıllarda ağırlıklı olarak imalat sektöründe iken, 1980'li yıllardan sonra daha çok hizmet sektörü ve bankacılık üzerine kurulmuştur.

2001 yılında çıkan kriz sonrası 'Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı' kapsamında alınan önlemler ve düzenlemeler sayesinde Türk bankacılık sektörü ve bankaları yabancı yatırımcılar için cazip bir yatırım aracı olmaya başlamıştır.

Ülkemizde yabancı yatırımcıların Türk bankalarına talep oluşturmasının en büyük sebepleri, özellikle Avrupalı yatırımcıların gerekçeleri, oluşan pazarın doymamış olması ve kâr marjının yüksek olmasından kaynaklıdır. Yabancı yatırımcıların ülkemizdeki bankalara ortak olması ya da satın alması yolu ile ödemeler dengesindeki açığa ciddi katkılar sağlamaktadır.

Çalışmada, 1946 yılında Ankara'da 103 ortağın katılımıyla bir anonim şirket olarak kurulan Garanti Bankası AŞ'nin tarihsel gelişimi ve Uluslararası bir kuruluş olan 1857'de kurulmuş, 30'dan fazla ülkede faaliyet gösteren BBVA'nın, 2011 yılında başlayan Garanti Bankası A.Ş ortaklık süreci, ülkemize giren yabancı yatırımın boyutu ve, Garanti BBVA'nın ülkemiz ekonomisine katkıları ile birlikte GarantiBBVA'nın Türkiye bankacılık sektörü içerisindeki pazarı ve önemi hakkında görüşler sunulmuştur.

Sonuç olarak, Türkiye'nin ödemeler dengesi açığını gidermek ve başta teknoloji geliri ve gelişmişlik seviyesini artırabilmek için sermaye ihtiyacına yönelik doğrudan yabancı yatırıma ihtiyaç duymaktadır. Bankacılık sektörü bu ihtiyacı karşılamak için bir sektördür. Ülkemize giren yabancı yatırımcıların bankacılık sektörünü tercih etmesi ülkemizin gelişmişlik seviyesi ile doğrudan ilişkilidir. Sektöre de yapılan düzenlemeler ve değişiklikler güncelliğini korumalı ve ülke vatandaşları refah ve gelişmişlik seviyesi için yabancı yatırımcılara duyulan ihtiyacın önemi üzerine dikkat çekilmelidir.

Yabancı yatırımcıların kazandırılması ve sermaye hareketlerinin Türkiye'ye girişinin sağlanması için gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması, altyapı çalışmalarının tamamlanması önem kazanmıştır. Ülke refah seviyesinin artış gösterebilmesi için yabancı yatırımcıların buldukları sektörlere göre farklı özellik ve niteliklerde düzenlemelerin gereksinimleri bilinmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpar, Cem, Çok Uluslu Şirketler ve Ekonomik Kalkınma, Ankara, Turhan Kitabevi, 1980
- ANONİM, Osmanlı'dan Günümüze Türk Finans Tarihi, ss.270- 271.
- Alkin, Erdogan, Uluslararası Ekonomik İlişkiler, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, İ.İ.B.F. Yayınları, No:478, 1981, s. 30
- Bayraktar, Fulya, Dünya'da ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları, Ankara, Türkiye Kalkınma Bankası A.S. Genel Araştırmalar, Araştırma Müdürlüğü Yayınları, No:GA/03-1-1, 2003, s. 46
- Başar, Mehmet ve Metin COŞKUN, Bankacılık Uygulamaları, 1. Baskı, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayını, 2006.
- BDDK, Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Gelişme Raporu (VII), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara, Ekim 2003, s. 9
- Bozkurt, Hilal, Dursun, Gülten (2006), "Bilgi ve İletişim Teknolojileri ile Yabancı Doğrudan Yatırım Akımları Arasındaki Etkileşim: Türkiye İçin Kointegrasyon Analizi", 1980-2004, Bilgi Ekonomisi ve Yönetim Dergisi, I-I, I-II: (40-41) <http://www.bilgiyonetimi.org>, 07/01/2008
- Buckley, Peter J., Mark J. Casson, "An Economic Model of International Joint Venture Strategy", Journal of International Business Studies, Vol:27 Issue:5, 1996, s. 854
- Çankaya, Mehmet "Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarını Etkileyen Faktörler ve Bu Faktörlerin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi", Vergi Dünyası, Sayı:270, 2004, s. 95-97
- Çelik, Orhan, Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi, Ankara, Turhan Kitabevi, 1999, s. 23
- Coşkun, M. Necat ve Diğerleri, Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 280, 2012 s.4.
- Cömert, Faruk "Yabancı Sermayenin Dünü, Bugünü ve Geleceği", Hazine Dergisi, Sayı:12, Ankara, 1998, s.14
- DPT, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, DPT Yayını, Yayın No:2514, 2000, s. 1
- DPT, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989, Ankara, DPT Yayını, Yayın No:1974, 1984, s. 32
- DPT, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, DPT Yayını, Yayın No:2514, 2000, s. 8
- DPT, Temel Ekonomik Göstergeler 2006, Ankara, www.dpt.gov.tr
- Ekren, Nazım. Uluslararası Bankacılık ve Türkiye Örneği, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1986.
- Erdönmez, A., Pelin . "Finansal Krizler Sonrası Gelişmekte Olan Ülkelerde Yabancı Bankalar", Bankacılar Dergisi, Sayı.51, 2004, s.22-23.
- Emil, Dilek, "Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze İzlenen Yabancı Sermaye Politikaları", Hazine Dergisi Cumhuriyetin 80. Yılı Özel Sayısı, Hazine Müsteşarlığı Matbaası, Ankara, 2003 s110
- Garanti BBVA 2019 Entegre Faaliyet Raporu (2019): <https://www.garantibbvainvestorrelations.com/tr/garanti-hakkında/detay/Ortaklik-Yapisi/346/1022/>
- Göğün, Tuğrul, "Doğrudan Yabancı Yatırımların Tarihsel Gelişimi Çerçevesinde Yatırımların Geliştirilmesinin Etkin Kurumsal Yapılanmaları", Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Ankara, 2004, s. 32
- IMF, Balance of Payments Manual, 5. Edition, IMF, Washington D.C., U.S.A., 1993, s. 86-87
- ISO, Uluslararası Doğrudan Yatırımlar ve Türkiye: Durum Tespiti ve Stratejik Plan, ISO Yayını, İstanbul, 2002, s. 19
- Karluk, Rıdvan, Uluslararası Ekonomi, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, s. 472
- Karluk, Rıdva, Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları, İstanbul Ticaret Odası Ekonomi Yayınları Dizisi, No:13, İstanbul, 1983, s. 104
- Kotler, P., S. Jatusripitak, S. Maesincee, Ulusların Pazarlanması (Ulusal Refahı Oluşturmada Stratejik Bir Yaklaşım), Çeviren: Ahmet, Buğdaycı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2000, s. 55

- Kazgan, Gülten, Ekonomide Dışa Açık Büyüme, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 116
- Kepenek, Yakup, ve Nurhan YENTÜRK, Türkiye Ekonomisi, 10. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000, s.21.
- Oğuz, Alper A., “Yatırım Yeri Faktörünün Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Üzerindeki Etkisi ve Bir Yatırım Yeri Olarak Türkiye’nin Analizi”, Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Ankara, 2004, s. 71
- Özalp, İnan, Çok Uluslu İşletmeler: Uluslararası Yaklaşım, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No:1022, Eskişehir, 1998, s. 180
- Resmi Gazete, Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, Sayı:25141, 17 Haziran 2003
- Shatz, Howard J., “Expanding Foreign Direct Investment in The Andean Countries”, CID Working Paper, No:64, Harvard University, March 2001, s. 5
- Seyidoğlu, Halil, Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama, s. 675
- Tekin, Suat, Dünyada ve Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Beklentiler, YASED Yayınları, No:33, İstanbul, 1988, s. 231
- T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Yabancı Sermaye Mevzuatı, Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Ankara, Mayıs, 2001, s. 2
- Uras, T. Güngör, Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları, Formül Matbaası, İstanbul, 1979
- Vaughan, Olufemi, “Implacation of Foreign Direct Investment for The Canadian Food and Bevarage Manufacturing Indsutry”, Agribusiness, Vol:17, Issue:3, 1995, s. 383
- Wang, Liansheng Wang, “Foreign Direct Investment and Transnational Corporations: A Review of Trade-Theoretical Approaches”, Memorandum from Department of Economics, No:26, University of Oslo, 1992, s. 3
- Yavan, Nuri, “Türkiye’de Yatırım İklimi ve Doğrudan Yabancı Yatırımlar”, YASED İnceleme Yarışması VI, İstanbul, 2006
- Yıldırım, Oğuz, "Türkiye'de Bankacılık Sektörü", <http://www.cu.edu.tr>, 11/1/2016.
- Yüzgün, Arslan, Cumhuriyet Dönemi Türk Bankacılık Sistemi (1923–1981), Der Yayınları, No:22, İstanbul, 1982, s. 12
- URL-1, <https://www.garantibbvainvestorrelations.com/tr/kutuphane/kurumsal-sunumlar/Kurumsal-Sunum/569/0/0>
- URL-2, <https://www.garantibbvainvestorrelations.com/tr/kutuphane/kurumsal-sunumlar/Kurumsal-Sunum/569/0/0>
- URL-3, <https://www.garantibbvainvestorrelations.com/tr/kutuphane/kurumsal-sunumlar/Kurumsal-Sunum/569/0/0>
- URL-4 : Garanti Bankası Tarihçesi: <https://www.garantibbvainvestorrelations.com/tr/garanti-hakkinda/detay/Tarihce/344/1013/0>
- URL-5: BBVA tarihçesi , <https://shareholdersandinvestors.bbva.com/bbva-group/bbva-in-brief/history-of-bbva/>

